

Pojęcie i nauka prawa wyznaniowego w Polsce

Comprehension & study of ecclesiastical law in Poland

dr Anna Tunia

I. Wstęp

Celem niniejszego artykułu będzie ukazanie kondycji prawa wyznaniowego w Polsce jako odrębnej dyscypliny prawniczej. W pierwszej jego części poddane zostanie analizie pojęcie prawa wyznaniowego oraz ukazane zostaną związki prawa wyznaniowego z poszczególnymi dziedzinami prawa polskiego. W dalszych – przedstawione zostaną główne kierunki badawcze, jakie aktualnie podejmowane są przez poszczególnych przedstawicieli doktryny oraz omówiony zostanie status prawa wyznaniowego jako dyscypliny dydaktycznej na poszczególnych uczelniach wyższych.

II. Pojęcie prawa wyznaniowego

Prawo wyznaniowe w różnych państwach i w różnych systemach relacji państwo-kościół jest różnie określane – adekwatnie do tego, jak pojmowana jest w danym państwie, czy w danym systemie relacji wolność religijna; bądź jako prawo obywatelskie dobrowolnie koncesjonowane przez państwo, bądź jako prawo płynące z godności osoby ludzkiej. Przyjęcie takiego, czy innego rozumienia

prawa wyznaniowego wynika określonych przez państwo założeń aksjologicznych, które z kolei znajdują odzwierciedlenie w prowadzonej przez nie polityce wyznaniowej.

Etymologicznie „prawo wyznaniowe” w wielu językach nazywane jest „prawem kościelnym”, gdyż najczęściej wywodzone jest ono z łacińskiego słowa *ecclesia* (kościół). Stąd też używane są na jego określenie takie nazwy jak: *ius ecclesiasticum*, *ecclesiastical law*, czy *diritto ecclesiastico*. Przyjęcie tych określeń wypływa z roli, jaką Kościół katolicki, a także inne kościoły chrześcijańskie tradycyjnie odgrywały na kontynencie europejskim. Wspólnoty te były i nadal są dominujące i to do nich odnosiły się i nadal odnoszą normy prawne regulujące funkcjonowanie grup religijnych w świeckiej społeczności¹.

W Polsce przyjęta została nazwa „prawo wyznaniowe”, która podkreśla, iż chodzi o zespół norm, które odnoszą się nie tylko do kościołów, ale i innych związków (wspólnot) religijnych. Prawo wyznaniowe nie

¹ Zob. H. Misztal. Wprowadzenie do prawa wyznaniowego, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisław, Prawo wyznaniowe, Warszawa 2006, s. 1.

może być jednak błędnie rozumiane jako prawo wewnętrzne związków wyznaniowych, a tym bardziej jako prawo kanoniczne, czyli wewnętrzne prawo Kościoła katolickiego (*ius canonicum*, *diritto canonico*, *Kanonschrecht*). Nie może również być ono rozumiane jako publiczne prawo kościelne (*ius publicum Ecclesiae*), które stanowi część prawa kanonicznego zwaną „kanonicznym prawem publicznym, dotyczącym stosunku Kościoła do innych społeczności świeckich, głównie państwa”². Dla zaakcentowania różnicy między prawem kanonicznym (wewnątrzwyznaniowym), a prawem wyznaniowym w niektórych językach funkcjonują nazwy, które podkreślają pochodzenie zbioru norm tworzących prawo wyznaniowe. Są to terminy: *Staatskirchenrecht*, *Štátne cirkevne pravó* lub *Konfesni pravó*. Terminy te należy tłumaczyć jako „państwowe prawo wyznaniowe”, lub „prawo wyznaniowe”, a więc prawo, którym posługuje się państwo w stosunkach z jednostkami oraz wspólnotami religijnymi w zakresie ich wolności sumienia i religii. W polskiej literaturze prawniczej używane są obecnie takie terminy jak: „prawo wyznaniowe”³ lub „polskie

prawo wyznaniowe”⁴, ale funkcjonuje także używany w okresie powojennym, termin „państwowe prawo wyznaniowe”⁵.

Na kontynencie europejskim prawo wyznaniowe jest różnie definiowane przez autorów zajmujących się tym przedmiotem. Jedni określają je jako obywatelskie prawo wolnościowe (Polska), inni jako zbiór przepisów, które dotyczą stosunku państwa do kościołów i innych związków wyznaniowych w zakresie wolności religii i przekonań (Austria)⁶. We Włoszech prawo wyznaniowe m.in. rozumiane jest jako „gałąź prawa wewnętrznego danego państwa, w której są zebrane w jeden system normy odnoszące się do uregulowania feno-

blin-Sandomierz 1999; M. Pietrzak, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2003; W. Uruszczak, *Prawo wyznaniowe*, Kraków 1997; W. Góralski, *Wprowadzenie do prawa wyznaniowego*, Płock 2003; P. i P. Sobczyk, *Prawo wyznaniowe. Wybór źródeł*, Warszawa 2005;

⁴ J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, Warszawa 2006; H. Misztal, *Polskie prawo wyznaniowe*, t. I. Zagadnienia wstępne. Rys historyczny, Lublin 1997.

⁵ Zob. M. Winiarczyk-Kossakowska, *Państwowe prawo wyznaniowe w praktyce administracyjnej*, Warszawa 1999; M. Fąka, *Państwowe prawo wyznaniowe Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Wybór tekstów źródłowych*, Warszawa 1978; H. Świątkowski, *Wyznaniowe prawo państwowe*, Warszawa 1962;

⁶ Zob. H. Pree, *Österreichisches Staatskirchenrecht*, Wien-New York 1984; H. Misztal, *Pojęcie i nauka prawa wyznaniowego*, [w:] *Prawo wyznaniowe*, pod red. H. Misztala, P. Stanisza, Lublin 2003, s. 27-28.

² H. Misztal, *Pojęcie prawa wyznaniowego*, [w:] *Prawo wyznaniowe w systemie prawa polskiego. Materiały I Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego* (Kazimierz Dolny, 14-16 stycznia 2003), pod red. A. Mezglewskiego, Lublin 2004, s. 14.

³ A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisza, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2006; *Prawo wyznaniowe*, pod red. H. Misztala, P. Stanisza, Lublin 2003; *Prawo wyznaniowe III Rzeczypospolitej*, pod red. H. Misztala, Lu-

menu społecznego religii” (Del Giudice)⁷.

W polskiej literaturze przedmiotu można spotkać następujące definicje prawa wyznaniowego. Jesse określa je jako „zbiór przepisów z zakresu administracji państwowej odnoszących się bezpośrednio lub pośrednio do wyznań religijnych, a więc też do Kościoła rzymskokatolickiego”⁸. Według Pietrzaka prawo wyznaniowe to „kompleks norm prawnych wydanych lub uznanych przez państwo określających sytuację jednostki ze względu na jej wyznanie, regulujących stosunek państwa do związków wyznaniowych oraz reglamentujących różnorodne przejawy ich działalności”⁹. Autor ten ponadto wyraźnie akcentuje, iż prawo wyznaniowe to „część państwowego systemu prawnego”¹⁰. Z kolei Krukowski pisze, że „prawo wyznaniowe to zespół norm prawnych, za pomocą których państwo określa swoje stanowisko wobec zjawiska religijności”¹¹ I dodaje, że „istotną treść tego zespołu norm stanowią gwarancje poszanowania wolności sumienia, religii i wyznania oraz zasady relacji między państwem a kościołami i związkami wyznaniowymi”¹². Definicję prawa wyznanio-

wego, przy wykorzystaniu terminologii ustawy zasadniczej podaje także Misztal. Według niego prawo wyznaniowe to „zespół norm prawnych, odnoszących się do osoby ludzkiej i wspólnot religijnych w zakresie wolności sumienia i religii”¹³.

A zatem każda z powyższych definicji akcentuje fakt, iż prawo wyznaniowe znajduje swoje korzenie w państwowym porządku prawnym (nie kościelnym), a poprzez kompleks norm, które tworzy reguluje stosunki między państwem i związkami wyznaniowymi.

III. Związek prawa wyznaniowego poszczególnymi dziedzinami prawa

Prawo wyznaniowe jest dziedziną przekrojową, ponieważ znajduje ono wspólny przedmiot niemal z każdą gałęzią prawa polskiego. Wszędzie niemal bowiem w prawie polskim można znaleźć normy prawne, które odnoszą się do wolności religijnej jednostek i grup wyznaniowych. Prawo wyznaniowe ma wspólny przedmiot z prawem administracyjnym. Są nim np. przepisy dotyczące zrzeszania się, struktury administracji wyzna-

⁷ Cytat za: H. Misztal, *Pojęcie i nauka prawa wyznaniowego*, s. 28.

⁸ H. Jesse, *Vademecum duchowieństwa i zakonów Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce w dziedzinie prawa państwowego*, Warszawa 1975 (mps), s. 147.

⁹ M. Pietrzak, *Prawo wyznaniowe*, s. 14-15.

¹⁰ Tamże.

¹¹ J. Krukowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, s. 17.

¹² Tamże.

¹³ H. Misztal, *Wprowadzenie do prawa wyznaniowego*, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo...*, s. 2. Autor wyjaśnia jednocześnie, że „wolność religii” należy rozumieć jako wolność jej wyznawania, przyjmowania i uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, publicznie lub prywatnie przez każdą osobę ludzką. Natomiast przez „wolność sumienia” należy rozumieć wolność do jakichkolwiek przekonań osoby ludzkiej. Tenże, *Pojęcie i nauka prawa wyznaniowego*, s. 29.

niowej, przepisy o zbiorach publicznych. Ma również wspólny przedmiot z prawem konstytucyjnym, którym m.in. są: konstytucyjne podstawy relacji między państwem i związkami wyznaniowymi, przepisy dotyczące poszanowania wolności religijnej jednostki, prawa rodziców do religijnego wychowania dzieci. Z prawem cywilnym prawo wyznaniowe znajduje wspólny przedmiot, gdy chodzi np. o cywilnoprawną ochronę wolności religijnej, zaś z prawem karnym, w przypadku przestępstw przeciwko wolności sumienia i wyznania. Z kolei z prawem rodzinnym wspólnym przedmiotem są np. przepisy dotyczące wyznaniowej formy zawarcia małżeństwa. Z prawem pracy prawo wyznaniowe znajduje wspólne normy, gdy chodzi np. zatrudnienie katechetów w publicznych przedszkolach i szkołach. Przepisy dotyczące regulacji stosunków między państwem a Stolicą Apostolską stanowią m. in. wspólny przedmiot prawa wyznaniowego i prawa międzynarodowego publicznego. Prawo wyznaniowe ma też wspólny przedmiot z prawem ubezpieczeniowym, który stanowią normy dotyczące np. ubezpieczenia społecznego osób duchownych oraz prawem podatkowym, którymi są np. zasady dotyczące opodatkowania kościelnych osób prawnych.

A zatem prawo wyznaniowe zajmuje się tymi normami prawa polskiego, gdzie spotykają się normy różnego pochodzenia i przy ich interpretacji należy brać pod uwagę specyfikę tych gałęzi prawa, do których one

się odnoszą¹⁴. Uprawianie zaś prawa wyznaniowego wymaga od jego adeptów posiadania szerszej wiedzy interdyscyplinarnej.

IV. Katedry prawa wyznaniowego w Polsce

Na uniwersyteckich wydziałach prawa oraz na dwóch uczelniach teologicznych funkcjonuje obecnie dziewięć katedr prawa wyznaniowego. Cztery spośród nich zajmują się prawem wyznaniowym w sposób samoistny, nie łącząc w nazwie katedry prawa wyznaniowego z inną dyscypliną (dziedziną) prawa. Są to katedry prawa wyznaniowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego (UW), na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW) w Warszawie, na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (KUL) w Lublinie oraz na Wydziale Zamiejscowym Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL w Tomaszowie Lubelskim. Pozostałe prowadzą badania dwukierunkowe łącząc prawo wyznaniowe bądź z prawem kanonicznym (kościelnym), bądź z prawem konkordatowym. Są to: Katedra Prawa Kościelnego i Wyznaniowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ) w Krakowie, Katedra Prawa Kanonicznego i

¹⁴ Zob. H. Misztal, *Wprowadzenie do prawa wyznaniowego*, [w:] A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo...*, s. 3.

Wyznaniowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego (UWM) w Olsztynie, Katedra Prawa Wyznaniowego i Kanonicznego w Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej (ChAT) w Warszawie, Katedra Prawa Wyznaniowego i Konkordatowego na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW, Katedra Prawa Wyznaniowego i Konkordatowego w Papieskim Wydziale Teologicznym (Bobolanum) w Warszawie. Ponadto na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego (UO) funkcjonuje Zakład Prawa Kanonicznego i Wyznaniowego, który strukturalnie przyporządkowany jest do Katedry Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego.

Na większości wydziałów poszczególne katedry podporządkowane są bezpośrednio władzom wydziałowym. Na UW Katedra Prawa Wyznaniowego funkcjonuje w ramach Instytutu Historii Prawa, zaś Katedra Prawa Wyznaniowego KUL w Lublinie – w ramach Instytutu Prawa Publicznego.

Poszczególne uczelnie i ich wydziały w sposób swobodny i wolny kształtują swoją strukturę organizacyjną, łącząc w ramach poszczególnych jednostek (instytutów, katedr, zakładów) prawo wyznaniowe z innymi dyscyplinami prawniczymi. Wydaje się jednak, iż łączenie prawa wyznaniowego z prawem kanonicznym nie jest zabiegiem właściwym. Prawo wyznaniowe i prawo kanoniczne należą bowiem do innych systemów prawa. Prawo wyznaniowe to dyscyplina prawa polskiego (świec-

kiego), zaś prawo kanoniczne to prawo wewnętrzne Kościoła katolickiego, bądź – jeśli jest rozumiane szerzej – prawo wewnętrzne poszczególnych kościołów chrześcijańskich. Obie te dyscypliny korzystają zatem z innych metod badawczych, inny jest ich przedmiot badań oraz inna optyka postrzegania tych samych zjawisk. Do uprawiania obu z nich wymagane są także zupełnie różne kwalifikacje.

V. Przedstawiciele doktryny prawa wyznaniowego i kierunki badań

Prawo wyznaniowe uprawiają w Polsce zarówno pracownicy katedr prawa wyznaniowego, jak też innych katedr i zakładów. Jest to zrozumiałe ze względu na charakter i rozległość tej dyscypliny. Można wyróżnić następujące ośrodki, w ramach działalności, których podejmowane są badania naukowe z zakresu prawa wyznaniowego: Uniwersytet Warszawski, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Śląski w Katowicach (UŚ), Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM), Uniwersytet Wrocławski (Uwr), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK), Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie (UMCS), Uniwersytet w Białymstoku (UwB), Chrześcijańska Akademia Teologiczna, Papieski Wydział Teologiczny (Bobolanum) w Warszawie,

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu (PWT Wr.).

Najlicniejszą grupę uprawiających prawo wyznaniowe wywodzących się z uczelni państwowych stanowią pracownicy dwóch wydziałów Uniwersytetu Warszawskiego, tj.: Wydziału Prawa i Administracji oraz Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych. Na Wydziale Prawa i Administracji w ramach Katedry Prawa Wyznaniowego badania z zakresu prawa wyznaniowego prowadzą: prof. dr hab. Michał Pietrzak – wieloletni kierownik Katedry¹⁵ oraz dr Paweł Borecki. Kierunki badań prof. M. Pietrzaka koncentrują się m. in. wokół kwestii stosunków między państwem i kościołem w okresie II RP oraz Polski Ludowej. Profesor zajmuje się ponadto w sposób szczególny problematyką związaną ze zgodnością konkordatu z 1993 r. z Konstytucją i prawem polskim, nauczaniem religii w szkołach publicznych, statusem prawnym kościołów nierymskokatolickich, systemem relacji państwo-kościół we Francji. Dr P. Borecki koncentruje się natomiast wokół tematów dotyczących: zasady równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych, statusu prawnego poszczególnych związków wyznaniowych, statusu osób bezwyznaniowych. Podejmuje także badania o charakterze historycznoprawnym i komparatystycznym.

Badania w zakresie prawa wyznaniowego prowadzą na UW także

pracownicy Instytutu Nauk Politycznych. Zajmują się oni przede wszystkim zagadnieniami dotyczącymi polityki wyznaniowej (prof. dr hab. Janusz Osuchowski, dr Beata Górowska, dr Grzegorz Rydlewski), statusu prawnego Stolicy Apostolskiej i Państwa Watykańskiego (dr Wojciech Jakubowski), konstytucyjnych podstawach prawa wyznaniowego (dr Jarosław Szamanek).

Z UW związany jest także dr Andrzej Czohara (wieloletni dyrektor Departamentu Wyznań i Mniejszości Narodowych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji), dr Małgorzata Winiarczyk-Kossakowska oraz dr Paweł Leszczyński. Ich zainteresowania koncentrują się wokół stosunków państwo-kościół w krajach Europy Zachodniej, administracji wyznaniowej oraz sytuacji prawnej poszczególnych związków wyznaniowych.

Nie mniej liczna grupa naukowców zajmujących się prawem wyznaniowym wywodzi się z Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Badania naukowe prowadzą tu pracownicy Katedry Prawa Wyznaniowego, tj.: ks. prof. dr hab. Henryk Misztal (kierownik Katedry), ks. dr Piotr Stanisławski, dr Marta Ordon oraz mgr Aneta Abramowicz, a także osoby stale współpracujące z Katedrą, tj.: ks. dr hab. prof. KUL Artur Mezglewski (kierownik II Katedry Prawa Administracyjnego), o. dr hab. prof. KUL Wiesław Bar (kierownik Katedry Prawa Kanonizacyjnego), ks. dr Tadeusz Stanisławski, oraz dr

¹⁵ Obecnie kuratorem Katedry jest prof. dr hab. Marek Wąsowicz.

Jacek Dziobek-Romański. Na Wydziale Zamiejscowym Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL w Tomaszowie Lubelskim prawem wyznaniowym zajmuje się dr Marek Bielecki i dr Bogusław Uljasz, natomiast na Wydziale Zamiejscowym Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli – dr Anna Tunia.

Badania naukowe ks. prof. H. Misztala dotyczą m. in. zagadnienia wolności religijnej rodziny, zwłaszcza prawa rodziców do religijnego wychowania dzieci. Ks. dr P. Stanisławski zajmuje się przede wszystkim konstytucyjnymi podstawami wolności religijnej w Polsce, problemem wolności religijnej w UE, zagadnieniem ubezpieczeń społecznych osób duchownych oraz dwustronnym trybem regulacji stosunków między państwem i niekatolickimi związkami wyznaniowymi we Włoszech. Dr M. Ordon skupia swoje zainteresowania wokół zagadnień związanych funkcjonowaniem organizacji i stowarzyszeń religijnych w prawie polskim, a także problemami dotyczącymi zrzeszania się w okresie PRL. Mgr A. Abramowicz interesuje się problemem wolności religijnej jednostki w prawie wspólnotowym. Ks. dr hab. A. Mezglewski skupia swoje badania naukowe wokół zagadnień związanych ze szkolnictwem wyznaniowym w Polsce, nauczaniem religii w prawie polskim, ochroną danych osobowych w działalności związków wyznaniowych, wyznaniową formą zawarcia małżeństwa oraz problemem podmiotowości publicznoprawnej Stolicy Apostolskiej i Państwa-Miasta Waty-

kańskiego. O. dr hab. W. Bar zajmuje się przede wszystkim problemem wolności religijnej w państwach Ameryki łacińskiej oraz państwach islamskich. Ks. dr T. Stanisławski koncentruje się przede wszystkim wokół problematyki opodatkowania instytucji kościelnych i osób duchownych w prawie polskim. Dr J. Dziobek-Romański prowadzi badania dotyczące m. in. funkcjonowania w prawie polskim Kościoła katolickiego, nierzymskokatolickich związków wyznaniowych oraz sekt. Przedmiotem badań naukowych dr. M. Bieleckiego jest problem wolności religijnej dziecka. Dr B. Uljasz zajmuje się zagadnieniem współdziałania państwa i kościoła w zakresie pomocy społecznej. Natomiast dr A. Tunia prowadzi badania naukowe dotyczące wyznaniowej formy zawarcia małżeństwa cywilnego.

Prawo wyznaniowe stanowi także przedmiot badań pracowników Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie zatrudnionych na obu z wyżej wymienionych Katedr. W ramach Katedry Prawa Wyznaniowego i Konkordatowego swoje badania w zakresie prawa wyznaniowego prowadzą: ks. prof. dr hab. Józef Krukowski (kierownik Katedry), ks. dr hab. prof. UKSW Marian Fąka oraz dr Paweł Sobczyk, zaś w ramach Katedry Prawa Wyznaniowego – ks. dr hab., prof. UKSW Krzysztof Warchałowski (kierownik Katedry). Ks. prof. J. Krukowski koncentruje się m. in. wokół zagadnień związanych z prawem konkordatowym, relacjami państwo-kościół,

prawem małżeńskim, nauczaniem religii, systemami finansowania instytucji kościelnych, konstytucyjnymi podstawami prawa wyznaniowego. Przedmiotem badań ks. dr hab. K. Warchałowskiego jest przede wszystkim problematyka nauczania religii we współczesnych konkordatach, a także zagadnienie wolności religijnej w UE.

Na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego badania w zakresie prawa wyznaniowego prowadzą pracownicy Katedry Prawa Kościelnego i Wyznaniowego: prof. dr hab. Wacław Uruszczak (kierownik Katedry) oraz dr Zdzisław Zarzycki. Prof. W. Uruszczak swoje badania naukowe w głównej mierze koncentruje na historii stosunków między państwem i kościołem w Polsce, zwłaszcza na okresie dwudziestolecia międzywojennego. Dr Z. Zarzycki zajmuje się m. in. działalnością związków wyznaniowych w zakresie pomocy społecznej, ochrony zdrowia, itp. Prowadzi też badania o charakterze historyczno-prawnym.

Na Uniwersytecie Śląskim badania w zakresie prawa wyznaniowego prowadzi prof. dr hab. Ryszard Małajny (kierownik Katedry Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego WPiA). Prof. Małajny skupia się przede wszystkim wokół zagadnienia dotyczącego amerykańskiego modelu relacji między państwem i kościołem.

Na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu, prawem wyznaniowym zajmuje się dr hab., prof. UAM Krzysztof Krasowski (kie-

rownik Katedry Historii i Ustroju Państwa WPiA). Jego badania głównie dotyczą sytuacji prawnej Kościoła katolickiego w okresie II RP i Polski Ludowej.

Na Uniwersytecie Wrocławskim działalność naukową w zakresie prawa wyznaniowego prowadzą dr Michał Rynkowski (Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii) oraz dr hab. Ewa Waszkiewicz (Wydział Politologii). Publikacje dr M. Rynkowskiego dotyczą sytuacji związków wyznaniowych w prawie wspólnotowym. Natomiast dr hab. E. Waszkiewicz interesuje się przede wszystkim polityką wyznaniową Polski oraz zagadnieniem wolności sumienia i wyznania mniejszości narodowych w III RP.

Na WPiA Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie badania w zakresie prawa wyznaniowego prowadzi bp. dr Tadeusz Płoski. Dotyczą one głównie statusu prawnego ordynariatu polowego w Polsce.

Na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku prawem wyznaniowym zajmuje się dr Jarosław Matwiejuk (Katedra Prawa Konstytucyjnego). Koncentruje się on głównie wokół konstytucyjnych zasadach relacji między państwem i kościołem w Polsce oraz problemu funkcjonowania nierzymskokatolickich związków wyznaniowych.

Na Uniwersytecie Opolskim (WPiA) prawo wyznaniowe jest uprawiane przez dr Andrzeja Szymańskiego (Katedra Doktryn Polityczno-Prawnych i Prawa Rzymskiego). Jego badania w tej mierze kon-

centrują się wokół zagadnień historyczno-prawnych. Na Wydziale tym badania z zakresu prawa wyznaniowego prowadzi również ks. dr Dariusz Walencik, który skupia się wokół zagadnień związanych funkcjonowaniem Komisji Majątkowej.

Na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej badania w zakresie prawa wyznaniowego prowadzone są na WPiA w ramach Katedry Prawa Konstytucyjnego. Prowadzi je dr Ryszard Mojak. Interesuje się on przede wszystkim konstytucyjnymi zasadami relacji między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi – zarówno w ujęciu historycznym, jak i współcześnie.

VI. Proces konsolidacji środowiska prawa wyznaniowego

W roku 2003 Katedra Prawa Wyznaniowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego podjęła inicjatywę konsolidacji środowiska osób zajmujących się prawem wyznaniowym, organizując w latach 2003, 2004 oraz 2006 Ogólnopolskie Sympozja połączone ze Zjazdami Katedr i Wykładowców Prawa Wyznaniowego. Tematyka tych sympozjów była następująca: „Prawo wyznaniowe w systemie prawa polskiego” (2003)¹⁶, „Prawo i polityka wyznaniowa w Polsce Lu-

dowej” (2004)¹⁷, „Funkcje publiczne związków wyznaniowych” (2006)¹⁸. Inicjatywa ta została następnie kontynuowana przez Ośrodek Białostocki (Wydział Prawa UwB), który w roku 2007 zorganizował kolejne, IV Ogólnopolskie Sympozjum i Zjazd Katedr Prawa Wyznaniowego. Tematyka sympozjum była następująca: „10 lat regulacji problematyki wyznaniowej w Konstytucji z 2 kwietnia 1997 r. Próba oceny”. W zjazdach systematycznie uczestniczy ok. 50 osób.

Konsolidacji środowiska służy ponadto redagowany przez Katedrę Prawa Wyznaniowego KUL jedyny w Polsce periodyk naukowy (rocznik) poświęcony zagadnieniom z prawa wyznaniowego. Rocznik zatytułowany jest *Studia z prawa Wyznaniowego*. Na jego łamach publikują swoje artykuły przedstawiciele większości ośrodków naukowych w Polsce oraz autorzy zagraniczni (Ukraina, Litwa, Czechy). Do tej pory ukazało się 10 tomów *Studiów*.

VII. Prawo wyznaniowe jako dyscyplina dydaktyczna

Prawo wyznaniowe wykładane jest na większości polskich uniwersy-

¹⁶ Zob. *Prawo wyznaniowe w systemie prawa polskiego. Materiały I Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego* (Kazimierz Dolny, 14-16 stycznia 2003), pod red. A. Mezglewskiego, Lublin 2004.

¹⁷ Zob. *Prawo i polityka wyznaniowa w Polsce Ludowej. Materiały II Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego* (Kazimierz Dolny, 26-28 października 2004), pod red. A. Mezglewskiego, P. Stanisza, M. Ordon, Lublin 2005.

¹⁸ Zob. *Funkcje publiczne związków wyznaniowych. Materiały III Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego* (Kazimierz Dolny, 16-18 maja 2006), pod red. A. Mezglewskiego, Lublin 2007.

tetów, a mianowicie na: Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II¹⁹, Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie²⁰, Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie²¹, Uniwersytecie Warszawskim²², Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie²³, Uniwersytecie Śląskim w Katowicach²⁴, Uniwersytecie Opolskim²⁵, Uniwersytecie Wrocławskim²⁶, Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu²⁷, Uni-

wersytecie Łódzkim²⁸, Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu²⁹, Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie³⁰ oraz Uniwersytecie w Białymstoku³¹. Zajęcia z prawa wyznaniowego na wymienionych uczelniach prowadzone są na Wydziałach Prawa i Administracji. Prawo wyznaniowe wykładane jest ponadto na Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie³², która jest uczelnią jednowydziałową, a także we wszystkich Wyższych Seminarjach Duchownych (WSD)³³ oraz na Wydziałach Teologii (specjalizacja kapłańska) uczelni państwowych i kościelnych, tj. na: KUL, UKSW, UWM, UŚ, UO, UAM, UMK, Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (PAT)³⁴, Papieskim Wydziale

¹⁹ Zajęcia z prawa wyznaniowego na WPP-KiA KUL w Lublinie prowadzi: ks. prof. dr hab. H. Misztal, o. dr hab., prof. KUL W. Bar, ks. dr hab., prof. KUL A. Mezglewski, ks. dr P. Stanisławski, ks. dr T. Stanisławski, dr M. Ordon, mgr A. Abramowicz, mgr L. Fiejdasz. Na Wydziale Zamiejscowym Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL w Tomaszowie Lubelskim – dr M. Bielecki, zaś na Wydziale Zamiejscowym Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli – dr A. Tunia.

²⁰ Wykład z prawa wyznaniowego prowadzi – dr R. Mojak.

²¹ Na Wydziale Prawa Kanonicznego zajęcia z prawa wyznaniowego prowadzi: ks. prof. dr hab. J. Krukowski, dr P. Sobczyk, natomiast na Wydziale Prawa i Administracji – ks. dr hab., prof. UKSW K. Warchałowski.

²² Zajęcia z prawa wyznaniowego prowadzi tu – prof. dr hab. M. Pietrzak, dr P. Borecki i mgr W. Bendza.

²³ Dydaktyką z zakresu prawa wyznaniowego zajmują się – prof. dr hab. W. Uruszczak oraz dr Z. Zarzycki.

²⁴ Prawo wyznaniowe wykłada – prof. dr hab. R. Małajny.

²⁵ Dydaktyką z prawa wyznaniowego zajmuje się – ks. dr hab., prof. UO A. Mezglewski.

²⁶ Na WPAiE zajęcia z prawa wyznaniowego prowadzi – dr M. Rynkowski, dr M. Lis, dr A. Szadok-Bratuń oraz dr J. Kordeczuk.

²⁷ Wykład i seminarium z prawa wyznaniowego prowadzi – dr hab., prof. UAM K. Krawski.

²⁸ Zajęcia z prawa wyznaniowego prowadzi – ks. dr hab. G. Leszczyński.

²⁹ Dydaktyką zajmują się – dr hab., prof. UMK W. Mossakowski oraz dr E. Gajda.

³⁰ Zajęcia z prawa wyznaniowego prowadzi – ks. dr hab., prof. UWM F. Lempa, ks. bp. dr T. Płoski oraz mgr A. Biwont.

³¹ Prawo wyznaniowe wykłada tu – dr J. Matwiejuk.

³² Dydaktyką zajmują się – ks. bp. prof. dr hab. W. Wysoczański, oraz prof. dr hab. M. Pietrzak.

³³ Np. w WSD w Płocku – ks. prof. dr hab. W. Góralski; WSD w Gdańsku – ks. bp. R. Kasyna, WSD w Paradyżu – ks. dr T. Stanisławski; WSD w Przemyśle – ks. dr J. Bar; WSD w Rzeszowie – ks. dr T. Wyskiel; WSD w Sandomierzu – ks. dr J. Staszak; WSD w Poznaniu – ks. B. Glinkowski; Wyższe Baptyistyczne Seminarium Duchowne w Warszawie – dr hab. T. Zieliński.

³⁴ Zajęcia z prawa wyznaniowego prowadzi ks. dr B. Fidelus.

Teologicznym we Wrocławiu³⁵, oraz Papieskim Wydziale Teologicznym (*Bobolanum*) w Warszawie³⁶. Prawo wyznaniowe bywa również przedmiotem wykładów na uczelniach prywatnych, np. w Wyższej Szkole Handlu i Prawa im. R. Łazarskiego w Warszawie³⁷, Szkole Wyższej Warszawskiej³⁸, Krakowskiej Szkole Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego³⁹.

Należy także wspomnieć, iż na niektórych Wydziałach Politologii (UW⁴⁰, UJ⁴¹) oraz Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Zielonogórskiego (UZ)⁴² organizowane są zajęcia dotyczące szeroko pojętej polityki i stosunków wyznaniowych w Polsce i Europie.

Na tych uczelniach, na których prowadzone są zajęcia dydaktyczne z zakresu prawa wyznaniowego używa-

ne są różne określenia (nazwy) tego przedmiotu. Różny też jest charakter tych zajęć (obligatoryjne, obligatoryjne do wyboru, fakultatywne, uzupełniające), jak i forma ich prowadzenia (wykład, ćwiczenia konwersatorium, seminarium) oraz wymiar godzinowy.

W większości przypadków przedmiot ten jest określany jako *Prawo wyznaniowe* (UKSW, KUL, UMCS, UŚ, UW, UO, UAM, UwB, UŁ, ChAT, PAT, PWT Wrocław, PWT Poznań, PWT Warszawa, WSD). Niektóre uczelnie stosują nazwy: *Polskie prawo wyznaniowe* (UW, UWM, UW) lub *Państwowe prawo wyznaniowe* (UMK). Ponadto na niektórych uczelniach prowadzone są zajęcia z *Europejskiego prawa wyznaniowego* (UW, UW).

Niekiedy też w programach nauczania niektórych uczelni można znaleźć oddzielne zajęcia z *Polskiego prawa wyznaniowego* i *Europejskiego prawa wyznaniowego* (UW) lub z *Prawa wyznaniowego* i *Państwowego prawa wyznaniowego* (UMK). Na Uniwersytecie Jagiellońskim natomiast zajęcia z zakresu prawa wyznaniowego prowadzone są pod wspólną nazwą *Prawo kościelne i wyznaniowe*. Można jednak także w programie nauczania na tej uczelni znaleźć przedmiot: *Prawo wyznaniowe w Unii Europejskiej*. Z kolei na Uniwersytecie Rzeszowskim (UR) brak jest w programie nauczania przedmiotu „prawo wyznaniowe”, jednakże zagadnienia z zakresu prawa wyznaniowego oma-

³⁵ Prawo wyznaniowe wyklada ks. dr hab., prof. PWT W. Wenz.

³⁶ Dydaktyką prawa wyznaniowego zajmuje się ks. dr W. Adamczewski.

³⁷ Prawo wyznaniowe wyklada ks. dr hab., prof. UWM F. Lempa.

³⁸ Wykład z prawa wyznaniowego prowadzi ks. dr hab., prof. KUL M. Stasiak.

³⁹ Zajęcia z prawa wyznaniowego prowadzi dr Z. Zarzycki.

⁴⁰ Na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych dydaktyką zajmują się: prof. dr hab. J. Osuchowski, dr B. Górowska i dr J. Szamanek.

⁴¹ Zajęcia z prawa wyznaniowego i polityki wyznaniowej prowadzą pracownicy Katedry Historii Polskiej i Myśli Politycznej Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych, do której należą: prof. dr hab. J. Majchrowski (kierownik Katedry), dr hab. A. Dudek i dr B. Bankowicz.

⁴² W Instytucie Politologii zajęcia dydaktyczne prowadzi dr R. Michalak.

wiane są w ramach wykładu z prawa kanonicznego i konkordatowego⁴³.

Należy ponadto zwrócić uwagę, iż na niektórych polskich uczelniach (chodzi tu o wydziały i instytuty politologiczne) zagadnienia z zakresu prawa wyznaniowego są omawiane są w ramach takich przedmiotów jak: *Kościół i związki wyznaniowe w Polsce*, *Stosunki religijne i wyznaniowe w Europie* (UZ), *Stosunki wyznaniowe w RP*, *Polityka wyznaniowa współczesnych państw*, *Nierzyskokatolickie związki wyznaniowe we współczesnej Polsce* (UW), *Elementy prawa wyznaniowego*, *Związki wyznaniowe w stosunkach europejskich* (UJ).

Zajęcia z prawa wyznaniowego mają najczęściej formę wykładu (np. WPiA: UW, UMSC, UJ, UŚ, UW_r, UO, UAM, UŁ, UMK, UwB, wszystkie WSD i Wydziały Teologiczne) lub wykładu i ćwiczeń (np. KUL, UKSW, UWM). Na niektórych uczelniach prowadzone są również seminaria (np. UW, UAM, UMK, KUL, UKSW) i konwersatoria (np. UMK, UW) z tego przedmiotu.

Gdy chodzi zaś o charakter tychże zajęć, to należy stwierdzić, iż prawo wyznaniowe jest przedmiotem obowiązkowym w programie studiów magisterskich na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Zajęcia te prowadzone są na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, na wszystkich

trzech Sekcjach działających w ramach Wydziału w Lublinie, tj.: na Sekcji Prawa – w wymiarze 45 godz. wykładowych, na Sekcji Prawa Kanonicznego – 60 godz. wykładowych i na Sekcji Administracji – 45 godz. wykładowych. Na każdej z tych Sekcji – na studiach stacjonarnych – prowadzone są także ćwiczenia z prawa wyznaniowego w podobnym wymiarze jak wykład⁴⁴. Taki sam charakter posiada prawo wyznaniowe na wydziałach zamiejscowych KUL tj. na Wydziale Zamiejscowym Nauk Prawnych i Ekonomicznych w Tomaszowie Lubelskim oraz na Wydziale Zamiejscowym Nauk o Społeczeństwie w Stalowej Woli⁴⁵.

Obowiązkowy charakter mają również zajęcia z prawa wyznaniowego prowadzone na WPiA Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, zarówno dla studentów kierunku prawniczego jak i administracyjnego. Zajęcia te prowadzone są (na obu kierunkach) wymiarze 15 godz.

⁴⁴ Na studiach niestacjonarnych nie ma ćwiczeń z prawa wyznaniowego. Zajęcia prowadzone są tylko w formie wykładów i seminariów.

⁴⁵ Należy jednak z przykrością stwierdzić, iż wymiar godzinowy prawa wyznaniowego na Wydziale Zamiejscowym w Tomaszowie Lubelskim i w Stalowej Woli znacznie się różni. W programie nauczania realizowanym w Wydziale w Tomaszowie Lub. zajęcia z prawa wyznaniowego odbywają się w wymiarze 45 godz. wykładu i 30 godz. ćwiczeń, natomiast w Stalowej Woli wprowadzono (od r. akad. 2007/2008) zmianę polegającą na umieszczeniu w programie nauczania zamiast dotychczasowych 45 godzin wykładu i 45 godz. ćwiczeń, tylko 60 godzin zajęć z tego przedmiotu (30w/30ćw.).

⁴³ Prowadzą je pracownicy Zakładu Teorii Prawa i Doktryn Polityczno-Prawnych na Wydziale Prawa – ks. dr P. Steczkowski (kierownik Zakładu) i mgr G. Maroń.

wykładu i 15 godz. ćwiczeń na studiach stacjonarnych oraz 9 godz. wykładu i 9 godz. ćwiczeń na studiach niestacjonarnych. Z kolei na WPiA Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu obowiązkowy charakter ma zarówno wykład jak i konwersatorium z państwowego prawa wyznaniowego dla studentów kierunku administracja studiujących w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym. Na studiach stacjonarnych wykład prowadzony jest w wymiarze 20 godz., konwersatorium – 15 godz., zaś na studiach niestacjonarnych – 12 godz. – wykład i 9 godz. konwersatorium. Dla kierunku prawniczego na Wydziale tym nie są prowadzone zajęcia z prawa wyznaniowego. Na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego prawo wyznaniowe jest również przedmiotem obowiązkowym. Ponadto zgodnie z nowym programem nauczania obowiązkowy jest wykład z prawa wyznaniowego dla studentów Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, w wymiarze 30 godz. na studiach stacjonarnych i 15 na studiach niestacjonarnych. Należy także zauważyć, iż na wszystkich Wydziałach Teologii oraz we wszystkich Wyższych Seminariach Duchownych w Polsce wykład z prawa wyznaniowego ma charakter obowiązkowy. Jest on prowadzony na VI roku studiów w wymiarze 15 godzin.

Na WPiA Uniwersytetu Warszawskiego prawo wyznaniowe ma charakter przedmiotu specjalizacyjnego do wyboru. Tak jest w przypadku konwersatorium z przedmiotu pt. *Europejskie prawo wyznaniowe*, które

prowadzone jest na kierunku prawo, w wymiarze 30 godz. na studiach stacjonarnych. Natomiast na kierunku administracja wykład i konwersatorium z przedmiotów: *Prawo wyznaniowe* oraz *Prawo wyznaniowe w Europie* prowadzonych na studiach stacjonarnych w wymiarze 30 godz. – każde, mają charakter zajęć uzupełniających, do wyboru.

Charakter przedmiotu fakultatywnego, do wyrobu prawo wyznaniowe ma na WPiA Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie dla kierunku prawo, na studiach stacjonarnych prowadzony jest wykład pt. *Prawo kościelne i wyznaniowe* w wymiarze 45 godz., oraz wykład *Prawo wyznaniowe w Unii Europejskiej* – w wymiarze 30 godz. Natomiast na kierunku administracyjnym prowadzony jest jedynie drugi z wymienionych wykładów, w podobnym wymiarze. Na studiach niestacjonarnych nie ma zajęć z prawa wyznaniowego. Podobny charakter ma prawo wyznaniowe na WPAiE Uniwersytetu Wrocławskiego.

Przedmiotem kierunkowym do wyboru prawo wyznaniowe jest – zarówno dla studentów administracji, jak i prawa – na WPiA Uniwersytetu Łódzkiego.

VIII. Podręczniki prawa wyznaniowego

Obecnie na rynku wydawniczym funkcjonują trzy podręczniki akademickie. Najwcześniej pojawił się podręcznik M. Pietrzaka pt. *Prawo wyznaniowe*. Doczekał się on w Wy-

dawnictwie LexisNexis trzech wydań. Ostatnie wydanie ukazało się w 2005 roku. Podręcznik ten kładzie nacisk na kwestie relacji państwo-kościół w ujęciu historycznym, obszernie przedstawiając sytuację związków wyznaniowych w II RP oraz w okresie Polski Ludowej.

W roku 2000 ukazało się pierwsze wydanie podręcznika pt. *Polskie prawo wyznaniowe* autorstwa J. Krukowskiego (Wydawnictwo LexisNexis)⁴⁶. Kolejne wydania tego podręcznika pochodzą z roku 2005 oraz 2006. Podręcznik ten w szczególności sposób akcentuje pozycję prawną Kościoła katolickiego i jego jednostek organizacyjnych.

W roku 2006 ukazał się w Wydawnictwie C.H. Beck podręcznik trzech autorów: A. Mezglewskiego, H. Misztala, P. Stanisza pt. *Prawo wyznaniowe*. Stanowi on kontynuację wcześniejszych podręczników przygotowywanych pod redakcją H. Misztala i P. Stanisza⁴⁷. Drugie wydanie tego podręcznika ukaże się w grudniu 2007 r. Podręcznik ten cechuje wyjątkowo szerokie spektrum zagadnień oraz nowatorskie ujęcie całości problematyki przedmiotu.

Oprócz podręczników akademickich w roku 2003 pojawił się pod-

ręcznik prawa wyznaniowego autorstwa W. Góralskiego pt. *Wstęp do prawa wyznaniowego*, wydany przez Płocki Instytut Wydawniczy, który kierowany jest do studentów teologii.

Podsumowanie

Pod koniec lat 90. ubiegłego stulecia oraz na początku obecnego zauważyć można żywiołowy rozwój nauki prawa wyznaniowego w Polsce. Rozwój ten cechuje coraz szerzej zakrojona problematyka badań oraz coraz liczniejsza grupa naukowców zajmująca się tą dyscypliną naukową. Za rozwojem badawczym poszedł także rozwój dydaktyczny. Stało się ono przedmiotem nauczania (jako przedmiot obligatoryjny, kierunkowy, specjalistyczny lub fakultatywny) na większości uniwersytetów, na wydziałach teologicznych oraz na kierunku „administracja” w niektórych wyższych szkołach prywatnych. W chwili obecnej prawo wyznaniowe nie jest wykładane jedynie na Uniwersytecie Gdańskim, Uniwersytecie Szczecińskim oraz Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

Największy potencjał naukowy pod względem ilości osób zatrudnionych, które zajmują się problematyką z zakresu prawa wyznaniowego stanowią od lat Uniwersytet Warszawski oraz Katolicki Uniwersytet Lubelski. Obecnie jednak na KUL – w przeciwieństwie do innych ośrodków – zauważyć można pewien regres, gdy chodzi o liczbę zajęć dydaktycznych z tego przedmiotu. Na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji

⁴⁶ Zob. J. Krukowski, K. Warchałowski, *Polskie prawo wyznaniowe*, pod red. J. Krukowskiego, Warszawa 2000.

⁴⁷ Zob. *Prawo wyznaniowe III Rzeczypospolitej*, pod red. H. Misztala, Lublin-Sandomierz 1999; *Prawo wyznaniowe*, pod red. H. Misztala, Lublin 2000; *Prawo wyznaniowe*, pod red. H. Misztala, P. Stanisza, Lublin 2003.

w Lublinie – na studiach stacjonarnych na kierunku prawo oraz na kierunku administracja – ilość godzin z tego przedmiotu została zmniejszona ze 120 do 90. Na studiach stacjonarnych na Wydziale Zamiejscowym Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL w Tomaszowie Lubelskim redukcja poszła jeszcze dalej (do 75 godzin). Najdotkliwsze redukcje tego przedmiotu nastąpiły jednak na Wydziale Zamiejscowym Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli, gdzie doszło do najbardziej drastycznego ograniczenia ilości godzin (tj. do 60 godz.). Ponadto na Wydziale tym nie utworzono Katedry Prawa Wyznaniowego. Biorąc pod uwagę fakt, iż to właśnie prawo wyznaniowe jest jednym z tych przedmiotów, które podkreśla charakter Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, należy wyrazić ubolewanie z dokonanych zmian.

W rozwoju prawa wyznaniowego w Polsce można zauważyć także pewne bariery. Najpoważniejszą z nich – jak się wydaje – jest brak zrozumienia istoty prawa wyznaniowego przez czynniki decyzyjne na poszczególnych wydziałach prawa (a tym bardziej na wydziałach teologicznych). Świadczy to tym fakt powierzenia zajęć z prawa wyznaniowego osobom o przygotowaniu wyłącznie kanonicznym, łączenia katedr prawa

wyznaniowego i kanonicznego, ograniczona optyka pojmowania prawa wyznaniowego jedynie do stosunków państwo-Kościół. Zjawisko to sporadycznie zauważa się nawet w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim.

Summary

In the following article the author presented the condition of ecclesiastical law as a separate scientific branch in Poland. In this article the main trends of research (taken up lately by individual doctrine representatives), and the scope and nature of didactic classes in ecclesiastical law at Polish universities and colleges are discussed. Moreover she presented the differences in comprehending ecclesiastical law, introduced and characterized ecclesiastical law textbooks (available in Poland) and finally she portrayed the currently occurring phenomenon of consolidation of ecclesiastical law lecturers' environment in Poland.

Nota o autorze:

*dr Anna Tunia, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II,
Wydział Zamiejscowy Nauk o Społeczeństwie w Stalowej Woli - Instytut Prawa
Katedra Prawa Międzynarodowego*